

Datum
2026-05-15Jordbruksverket
jordbruksverket@jordbruksverket.se

Yttrande över förslag till nya föreskrifter rörande K134 och JK3, dnr 6.6.16-17478/2025

Inledning

Rämshyttans fiskevårdsområdesförening har tagit del av Jordbruksverkets remiss avseende nya föreskrifter om BKD, IPN och SVC samt tillhörande konsekvensutredning. Föreningen lämnar följande synpunkter.

Föreningen delar Jordbruksverkets bedömning att smittor utgör ett allvarligt hot mot vilda fiskbestånd och att smittskyddet därför måste vara mycket starkt. Det är särskilt viktigt att skydda genetiskt värdefulla och lokalt anpassade vilda fiskstammar från smittspridning från vattenbruk. Sverige har inom Europeiska unionen ett särskilt ansvar för att skydda sina vilda bestånd av laxartad fisk, inklusive genetiskt värdefulla och lokalt anpassade stammar av lax, öring, röding och harr. Vi delar därför den grundläggande inriktningen att BKD ska bekämpas aktivt och att smittrycket i miljön måste minimeras. Föreningen delar inte Jordbruksverkets bedömning att en utrotningsstrategi för BKD i inlandet inte längre skulle vara realistisk. Erfarenheter från flera vattenområden visar att sjukdomen genom aktivt smittskydd, utslaktning och sanering kan bekämpas framgångsrikt.

Samtidigt anser föreningen att föreskriftsförslaget i flera centrala delar inte går tillräckligt långt för att skydda vild fisk och att vissa delar av förslaget riskerar att motverka syftet med föreskriften genom att tillåta fortsatt smittspridning under lång tid.

Övergripande synpunkter

Föreningen anser att:

- skyddet för vild fisk måste väga mycket tungt,

Datum
2026-05-15

- smittskyddet ska utformas utifrån försiktighetsprincipen,
- utslaktning och sanering ska ske skyndsamt,
- långvarig hållning av smittad fisk i öppna system är olämplig,
- provtagningssystemet behöver förstärkas,
- regleringen måste ta större hänsyn till påverkan på vilda bestånd, fiskerättsägare, fritidsfiske och yrkesfiske,
- landbaserade slutna system utgör den långsiktigt mest lämpliga lokaliseringsformen för vattenbruk ur smittskyddssynpunkt.

Definitionen av vattenområde och smittspridning via vatten

Föreningen anser att definitionen av "vattenområde" i föreskriftsförslaget är otillräcklig ur smittskyddssynpunkt.

BKD sprids enligt Statens veterinärmedicinska anstalt via vatten, vilket innebär att smitta kan spridas även förbi sådana vandringshinder som enligt definitionen avgränsar ett vattenområde. Smittspridning kan därmed ske även mellan områden där fiskvandring är begränsad eller omöjlig.

Föreningen anser därför att föreskriften bör kompletteras med ett bredare smittskyddsbegrepp, exempelvis "smittspridningsområde", som utgår från vart smitta faktiskt kan spridas via vatten och inte enbart från fiskens vandringsmöjligheter.

Ett sådant synsätt är särskilt viktigt vid:

- kassodlingar,
- dammanläggningar,
- genomströmningssystem,
- vattenutsläpp,
- samt vid riskbedömningar för vilda fiskbestånd nedströms odlingar.

Detta är särskilt viktigt eftersom vattenburna smittämnen kan transporteras långa sträckor nedströms och därmed påverka recipienter och vilda fiskbestånd även utanför det definierade vattenområdet.

Lång utslaktningstid vid BKD

Föreningen motsätter sig starkt att fisk i smittade anläggningar i vissa fall ska kunna hållas kvar upp till 12 månader innan utslaktning sker.

Likt Havs- och vattenmyndigheten samt Statens veterinärmedicinska anstalt förordar föreningen istället utökad provtagning och snar avlivning då detta är det kort- och långsiktigt säkraste sättet att minska smittrycket och skydda den vilda fisken inklusive skyddsvärda stammar.

SVA har i delrapporten *Provtagning avseende renibakterios/BKD i vild laxfisk i Umeälven, Ångermanälven, Faxälven och Ljungan* (Hav dnr 803-20) uttryckligen anfört att: "Infektionen sprider sig till vilda fiskbestånd och fördröjd sanering av infekterade anläggningar innebär

Datum
2026-05-15

därmed en hög risk för smittöverföring till vild fisk”. Detta talar tydligt för att sanering och utslaktning bör ske så snabbt som möjligt.

Här bör regelverket mellan IPN och BKD ensas så att även BKD omfattas av krav på mycket skyndsamt utslaktning efter bekräftad smitta. En tidsfrist om upp till 12 månader är inte förenlig med ett starkt smittskydd och även 30 dagar bör betraktas som en övre gräns snarare än en normal tidsutdräkt.

BKD bör fortsatt hanteras som en utrotningssjukdom

Föreningen delar inte uppfattningen att en utrotningstrategi för BKD i inlandet inte längre skulle vara realistisk.

I flera vattenområden har sjukdomen tidigare bekämpats framgångsrikt genom aktivt smittskydd, utslaktning och sanering. Ett regelverk som möjliggör att smittad fisk hålls kvar under lång tid riskerar istället att normalisera förekomsten av BKD i svenska vattenmiljöer.

Sverige har dessutom tilläggsгарantier för BKD enligt kommissionens genomförandebeslut (EU) 2021/260. Föreningen anser därför att regelverket även fortsättningsvis bör utformas utifrån en tydlig ambition att minimera och på sikt utrota sjukdomen från inlandsvattnen.

Djurskyddsaspekter

Föreningen ifrågasätter även om det föreslagna systemet är förenligt med djurskyddslagstiftningen.

Att låta smittad fisk hållas kvar under lång tid trots konstaterad BKD riskerar att strida mot 2 kap. 1 § djurskyddslagen som anger att djur ska: *”behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom”*. Kliniska sjukdomstecken vid BKD kan vara subtila och svårupptäckta, särskilt hos arter såsom regnbåge som är relativt tåliga mot sjukdomen. Att hålla stora mängder konstaterat smittad fisk under lång tid innebär därför en betydande risk för att fisk hålls under sjukdomspåverkan utan att tydliga symptom upptäcks.

Föreningen anser därför att snabb utslaktning inte bara är motiverad ur smittskyddssynpunkt utan även ur djurskyddssynpunkt.

Miljöbalkens hänsynsregler

Föreningen bedömer vidare att långa utslaktningstider riskerar att stå i konflikt med miljöbalkens allmänna hänsynsregler i 2 kap. 3 §.

Ju längre smittad fisk hålls kvar i öppna system, desto större blir risken för:

- smittspridning till vilda fiskbestånd,
- återinfektion av anläggningen,
- smittspridning till andra anläggningar,

Datum
2026-05-15

- påverkan på skyddsvärda fiskstammar.

Konsekvensutredningen konstaterar också att öppna system såsom kassodlingar innebär en ökad risk för smittspridning till vilda bestånd.

Mot denna bakgrund framstår det som olämpligt att tillåta fortsatt drift under lång tid efter konstaterad smitta.

Undantag från journalföringsskyldighet

Föreningen ifrågasätter undantaget från journalföringsskyldighet för hobbyverksamheter med vattenlevande djur enligt 3 kap. 19 § punkt 1 samt vissa extensiva dammsystem enligt 3 kap. 19 § punkt 5.

Enligt miljöbalken med vidhängande lagstiftning kan fiskodling på hobbynivå bedrivas med en foderförbrukning upp till 1,5 ton per år utan att behöva anmälas som miljöfarlig verksamhet. Denna storlek på odling är mer omfattande än vad som troligtvis avses i JK3 och denna typ av hobbyprojekt kan t ex bedrivas i odlingskassar och dammar med till och frånlopp till naturvatten samt bedrivas för utsättning och flyttning av fisk till andra naturvatten. Det är mot bakgrund av detta ytterst angeläget att dessa omfattas av journalföringskravet.

Även extensiva dammodlingar och sättfiskodlingar kan utgöra betydande smittspridningsrisker. Om journalföring saknas försvåras möjligheten till effektiv smittspårning vid sjukdomsutbrott. Föreningen kan inte se att odlingstekniken i sig motiverar undantag från krav på spårbarhet och journalföring ur smittskyddssynpunkt.

Möjligheten till effektiv smittspårning är en grundläggande förutsättning för ett fungerande smittskyddssystem. Undantag från journalföringsskyldighet riskerar därför att skapa betydande luckor i smittskyddsarbetet. Undantaget bör därför tas bort eller begränsas kraftigt.

Synpunkter på ekonomiska avvägningar

Föreningen anser att Jordbruksverket i alltför hög grad väger in vattenbruksföretagens ekonomi i frågor som primärt bör hanteras som smittskyddsärenden.

Konsekvensutredningen anger att omedelbar avlivning kan innebära betydande ekonomiska förluster för vattenbruket. Samtidigt saknas motsvarande analys av konsekvenser för:

- vilda fiskbestånd,
- fritidsfiske,
- husbehovsfiske,
- yrkesfiske,
- fisketurism,
- fiskerättsägares enskilda rätt.

Datum
2026-05-15

Föreningen anser att detta innebär en obalans i konsekvensutredningen där en närings ekonomiska intressen ges större vikt än övriga allmänna och enskilda intressen.

Om smitta från vattenbruk påverkar vilda fiskbestånd kan detta medföra mycket stora samhällsekonomiska konsekvenser som inte analyseras tillräckligt i remissen.

Lokaliseringsfrågan

Jordbruksverket skriver att krav på snabb utslaktning kan innebära att vattenbruk behöver flyttas till andra vattenområden. Föreningen delar bedömningen att lokaliseringsfrågan är central.

Om ett vattenområde har så hög smittrisk att verksamheten återkommande återsmittas framstår platsen som olämplig för vattenbruk. Detta inte minst baserat på djurskyddslagens krav på skydd mot smitta för djur.

Vidare bör det särskilt beaktas att:

- verksamheter som riskerar att smitta vild fisk är olämpligt lokaliserade,
- verksamheter som återkommande drabbas av BKD även kan vara problematiska ur djurskyddssynpunkt,
- öppna odlingssystem innebär betydligt större risker än landbaserade system.

Föreningen anser därför att landbaserade odlingar i slutna eller recirkulerande system utgör bästa möjliga teknik ur smittskyddssynpunkt. Detta eftersom öppna odlingssystem har direkt kontakt med omgivande vattenmiljö och därför aldrig fullt ut kan isoleras från vilda fiskbestånd ur smittskyddssynpunkt.

Landbaserade system minskar risken för:

- smittspridning till vild fisk,
- rymningar,
- återinfektion,
- påverkan på naturliga fiskbestånd.

Föreningen anser vidare att smittskydd och riskklassificering måste ta hänsyn till lokala naturvärden och förekomsten av skyddsvärda arter och stammar i vattenområdet.

Om en fiskodling är lokaliserad i eller uppströms vattenområden med särskilt skyddsvärda bestånd bör detta motivera:

- striktare smittskydd,
- mer omfattande provtagning,
- snabbare utslaktning,
- samt mer långtgående försiktighetsåtgärder.

Datum
2026-05-15

Föreningen delar inte uppfattningen att lokaliseringsfrågor enbart hör hemma i tillståndsprovningen. Eftersom många fiskodlingar inte är slutna system måste även smittskyddsregleringen ta hänsyn till den omgivande miljön och de biologiska värden som riskerar att påverkas.

Livsmedelsförsörjning

Jordbruksverket hänvisar till livsmedelsförsörjningen som argument för längre utslaktningstider. Föreningen vill här framhålla att även yrkesfiske, fritidsfiske, sportfiske och husbehovsfiske utgör viktiga delar av Sveriges livsmedelsförsörjning och beredskap.

I ett kris- eller isoleringsscenario är det dessutom relevant att vildfångad fisk inte kräver importerat fiskfoder, medan stora delar av vattenbruket är beroende av externa insatsvaror och importerat foder. Därvid kommer fångst av vild fisk att få ökad betydelse i händelse av kris emedan fisk från vattenbruk kommer att minska drastiskt. Om vattenbruk genom smittspridning, genetisk påverkan eller andra ekologiska effekter bidrar till att försvaga vilda fiskbestånd riskerar detta samtidigt att försämra Sveriges långsiktiga livsmedelsberedskap och tillgång till vildfångad fisk vid kris eller störningar i importkedjor.

Det bör även beaktas att fiskodling kan bidra till ökad exploatering av vilda fiskbestånd genom användning av exempelvis strömming som fiskfoder.

Föreningen anser därför att skyddet för vilda bestånd även ur beredskapsperspektiv är av mycket stor betydelse.

Synpunkter på provtagning

Föreningen delar inte bedömningen att föreslagen provtagning är tillräcklig.

Jordbruksverket anger att 30 fiskar per provomgång är en kompromiss mellan ekonomi och känslighet hos provtagningen.

Föreningen anser att detta innebär en alltför låg säkerhetsnivå mot bakgrund av de mycket stora konsekvenser som smittspridning kan få. Jordbruksverket visar själva i konsekvensutredningen att med nuvarande provtagningsmodell (30 fiskar) är sannolikheten 45 procent att påträffa smittan om endast 2 procent av fiskarna är infekterade. Detta visar tydligt att låggradig smitta riskerar att fortgå under lång tid utan att upptäckas.

Mot denna bakgrund bör:

- antalet provtagna fiskar öka,
- provtagning ske oftare,
- försämringar jämfört med nuvarande provtagningsystem undvikas.

Datum
2026-05-15

Vidare avstyrker föreningen den föreslagna möjligheten i **3 kap. 28 § 1 b** att reducera provtagningsnivån för BKD till 50 procent av honfiskerna när all fisk i odlingen ska planteras ut i kustområde.

Föreningen anser att samtliga honor som används för romproduktion bör provtas individuellt för BKD, oavsett om den odlade fisken senare ska sättas ut i kustzon eller inlandszon.

Skälet är att fisken under odlingsfasen kan komma i kontakt med vild fisk om odlingen inte är helt sluten. Detta gäller exempelvis vid kassodlingar, genomströmningsanläggningar eller dammodlingar där fisk kan rymma eller där smitta kan spridas via vatten, utrustning eller andra smittvägar. Det är därför inte tillräckligt att bedöma risken enbart utifrån var fisken slutligen ska planteras ut.

Även fisk som är avsedd för utsättning i kustområde kan under odlingsperioden innebära en smittrisk för vilda bestånd. Mot bakgrund av BKD:s smittvägar, sjukdomens svårigheter att upptäcka vid låggradig infektion och de potentiellt allvarliga konsekvenserna för vild laxfisk bör provtagningskravet inte reduceras.

Föreningen anser därför att undantaget bör tas bort och att 3 kap. 28 § 1 b bör ändras så att all honfisk som används för romproduktion alltid ska provtas individuellt för BKD.

Synpunkter på ersättningssystemet

Föreningen ifrågasätter skillnaden mellan 50 och 70 procents ersättning beroende på deltagande i frivilligt kontrollprogram.

Om det frivilliga kontrollprogrammet i praktiken motsvarar samma skyddsnivå som den obligatoriska övervakningen är det svårt att se sakliga skäl för skillnaden i ersättning.

Föreningen anser istället att ersättningssystemet bör utformas så att:

- högre ersättning kopplas till högre faktisk biosäkerhet,
- högre ersättning kopplas till låg miljöpåverkan,
- högre ersättning kopplas till snabb utslaktning och sanering.

Det finns annars en risk att höga ersättningsnivåer minskar incitamenten att förebygga smitta i verksamheter där BKD främst betraktas som en produktionssjukdom.

Föreningen anser vidare att det bör övervägas om ersättning endast ska lämnas fullt ut till verksamheter som:

- använder fisk från BKD-fria vatten,
- använder fisk från landbaserade anläggningar,
- eller håller ett mycket högt dokumenterat smittskydd.

Datum
2026-05-15

Införsel av fisk

Rämshyttans fiskevårdsområdesförening anser att det finns många svagheter i dagens regelverk för införsel av fisk i landet, inte minst vad gäller smittspridning och spridning av arter och för landet främmande stammar. Här koncentrerar föreningen sig dock på undantagen i 3 kap. 27 a § vilka behöver kompletteras med tydliga krav på hur fisk som förs in till inlandszon med stöd av bestämmelsen får hållas.

Föreningen ser annars en påtaglig risk för att fisk som förs in som sällskapsdjur eller prydnadsfisk hålls i anläggningar där kontakt med naturliga vattenmiljöer kan ske, exempelvis:

- naturdammar,
- trädgårdsdammar med avrinning,
- öppna dammsystem,
- anläggningar med direkt hydraulisk kontakt med naturliga vatten,
- eller andra typer av anläggningar där rymning eller smittspridning kan ske.

Detta riskerar att skapa smittvägar till vild fisk i inlandszon och därmed motverka syftet med det generella förbudet mot förflyttning från kustzon till inlandszon.

Föreningen anser därför att undantaget bör begränsas till fisk som hålls i sådana system där det saknas möjlighet för fisken eller smittämnen att nå naturliga vatten. Regleringen bör utformas i linje med de principer som återfinns i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om att sätta ut eller flytta fisk i naturen (HVMFS 2021:7), där särskilt anlagda och avloppslösa trädgårdsdammar behandlas som separata från naturliga vattenmiljöer.

Föreningen anser därför att det bör införas ett uttryckligt krav på att:

- anläggningen ska vara avloppslös eller ha ett system där vatten inte kan nå naturliga vattenområden,
- fisken inte får hållas i dammar eller andra vattenmiljöer med direkt eller indirekt kontakt med naturliga vatten,
- erforderliga skyddsåtgärder ska finnas för att förhindra rymning,
- och att fisk som förs in med stöd av undantaget inte får sättas ut i naturen.

Ett sådant förtydligande är enligt föreningen nödvändigt för att säkerställa att undantaget inte skapar en smittväg till vilda fiskbestånd i inlandet.

Sammanfattning

Rämshyttans fiskevårdsområdesförening anser sammanfattningsvis att:

1. Smittskyddet för vild fisk måste väga mycket tungt.
2. Utslaktning och sanering bör ske betydligt snabbare än vad föreskriftsförslaget medger.
3. Långvarig hållning av BKD-smittad fisk är olämplig både ur smittskydds- och djurskyddssynpunkt.

Datum
2026-05-15

4. Provtagningsystemet behöver förstärkas.
5. Konsekvenser för vilda fiskbestånd och fiskets näringar måste vägas in tydligare.
6. Landbaserade slutna system bör betraktas som den långsiktigt mest lämpliga lokaliseringsformen för vattenbruk.
7. Ersättningssystemet bör kopplas tydligare till faktisk biosäkerhet och låg miljöpåverkan.
8. Försiktighetsprincipen bör ges större genomslag i föreskrifterna.

Mot bakgrund av de potentiellt mycket stora konsekvenserna för skyddsvärda vilda fiskbestånd anser föreningen att försiktighetsprincipen i 2 kap. 3 § miljöbalken bör ges ett mycket starkt genomslag vid utformningen av smittskyddsregleringen.

Rämshyttans fiskevårdsområdesförening avstyrker därför de delar av föreskriftsförslaget som möjliggör långvarig hållning av BKD-smittad fisk och anser att föreskrifterna bör omarbetas i dessa delar innan beslut fattas.

Ronnie Hermansson
Ordförande